

שיטת רש"י בסכך הגבוה מעשרים אמה - נעם זהר

הגמרא בסוכה יט. מביאה ברייתא: "פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה". לפי אחד הפירושים בגמרא הכוונה לשטח מסוכך ("פסל" מלשון פסולת גורן ויקב שהיא סכך כשר) היוצא מן הסוכה מעבר לפתח, ואחת הדפנות נמשכת עם סכך בולט זה. הדין הוא ששטח זה אשר אין לו אלא דופן אחת נידון כסוכה מפני שהוא נסמך לשטח המוקף מחיצות כהלכתן ומצטרף עמו. בדף ד. מובא דין אצטבא: "היתה גבוהה מעשרים אמה (שהיא פסולת) ובנה בה אצטבא, כנגד דופן האמצעי על פני כולה ויש בה הכשר סוכה - כשרה". רש"י מפרש לא רק על האצטבא, אשר שם אין גובה עשרים אמה, אלא אפילו מעבר לאצטבא בחלק שנשאר בגובה הראשון למעלה מעשרים אמה, כשרה - מדין פסל היוצא מן הסוכה.

הרא"ש מביא על זה את דברי ר' ישעיה דטראני: "אילו סוכה המסוככת חציה בסכך כשר וחציה בסכך פסול, אע"פ שיש שיעור הכשר בסכך הכשר, היושב תחת הפסול מי יצא די חובתו? הכא נמי כל למעלה מעשרים סכך פסול וכשפודים של ברזל דמי". והר"י מטראני מכשיר רק על גבי האצטבא. ומסיים הרא"ש: "ונראה לי לקיים פירוש רש"י... ומה שהקשה מסוכה שחציה סכך פסול, לא דמי. דסכך למעלה מעשרים לא מיקרי סכך פסול כדפירש ר"ת כיון דמין כשר הוא ואינו נפסל אלא מחמת גבהו; הלכך כיון דמקצתה כשרה אידך נידון כפסל היוצא מן הסוכה". מקור דברים אלו של ר"ת בסוגיה בדף י. "סוכה תחת סוכה פעמים שתחתונה כשרה ועליונה פסולה: כגון דתחתונה צילתה מרובה מחמתה ועליונה חמתה מרובה מצילתה וקיימא תחתונה בתוך עשרים". כלומר, אבל העליונה יכולה להיות למעלה מעשרים ואין בזה פגם של סכך פסול (ועיין תוס' ט' ד"ה הא).

הבעיה היא שרש"י גורס שם לא כר"ת אלא להפך "וקיימי תרוויהו בתוך עשרים", שאם העליונה למעלה מעשרים פסולה גם התחתונה כמו שפירש רש"י שם (י. ד"ה תחתונה כשרה). וא"כ מדכח לכאורה שלדעתו אכן נחשב סכך למעלה מעשרים פסול ושבו קשה איך מכשיר הוא מעבר לאצטבא מדין פסל היוצא מן הסוכה, וכדברי הר"י מטראני! נראה לבאר, שלדעת רש"י, הפסול בסוכה הגבוהה מעשרים אמה הוא דין בחלל (עיין עירובין ג' בסוגית מקצת סכך בתוך עשרים, והמסקנה שם "חלל סוכה תנן"). אבל החלל מוגדר ע"י הסכך (ראה רש"י ד. ד"ה פחות מארבע אמות כשרה: "... זהו גובה חללה"), וא"כ בסוכה שתחת סוכה אשר הסכך שלה מורכב משתי שכבות שאחת מהן למעלה מעשרים, אי אפשר לומר שחללה פחות מעשרים אמה - ולכן פסולה. אבל באצטבא מוכשר השטח העמוק שיש לו סכך כשר למרות הגריעותא מצד החלל, כמו בפסל היוצא מן הסוכה שהשטח היוצא כשר למרות הגריעותא מצד העדר דפנות. אמנם לתוספת ביאור יש להזכיר את מחלוקת הראשונים בעניין סכך פסול הגמצא מעל סוכה כשרה. בקושית הגמרא "הא קא מצטרף סכך פסול בכדי סכך כשר" (לגבי סוכה הנמצאת תחת

אילן שחמתו מרובה מצילתו"), ופירשו התוס' שמדובר בסוכה שאין בה מספיק צל אלא על ידי האילן. ואילו הר"ן כתב שאפילו אם יש בסוכה מספיק צל, מבטל צל האילן את משמעות הסכך שמול הענפים ומקלקל את הסוכה.

דיוקים מוגדרים בדברי רש"י הביאו למחלוקת בהבנת שיטתו בבעיה הנ"ל. הראב"ה מפרש שרש"י סבור כחוספות וא"כ את המקרה של סוכה תחת סוכה, שהתחתונה כשרה והעליונה פסולה - יפרש כמו שכתבו בתוס' בשאין בתחתונה די סכך וצריכה לצירוף העליונה. על פי זה מבראר היטב האמור לעיל שאי אפשר להחשיב את חלל הסוכה מהשכבה התחתונה, שהרי אין בה כדי להכשיר.

אמנם הר"ן קרבן נתנאל" סובר שדעת רש"י כהר"ן וא"כ יפרש את המקרה של סוכה תחת סוכה כפשוטו. אבל גם אז הפסול הוא מפני שסוף סוף אין הסכך התחתון שכנגד העליון נחשב ושוב ניתוח שכבות הסכך זהה למצב בו אין אותו סכך תחתון שכנגד העליון נמצא כלל. אמנם הר"ן עצמו מפרש את המקרה כשיש בתחתונה די סכך ומכשיר כגירסת ר"ת, ומוכח שלדעתו סכך למעלה מעשרים כמאן דליתיה - ובאמת בדין איצטבא חולק על רש"י וממאן להכשיר מטעם פסל היוצא מן הסוכה.